

**IN DE REEKS SNELSCHRIFTEN
OVER GEBIEDSGERICHT MILIEU- EN NATUURBELEID
VAN NATUURRESERVATEN v.z.w.**

**Voorstellen voor een betere Vlaamse invulling
van de Europese Natuurrichtlijnen**

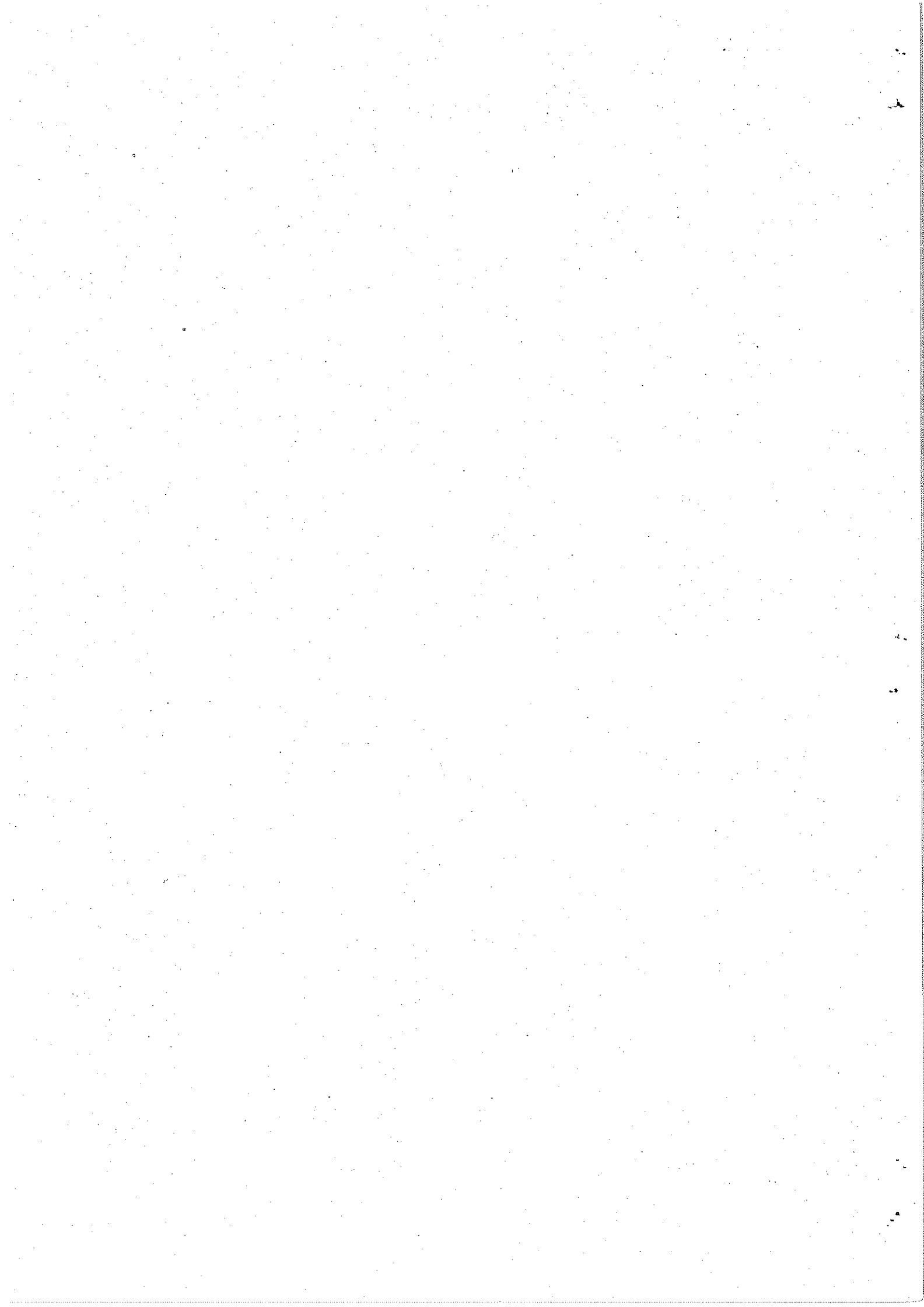
**NATUUR
RESERVATEN**
v.z.w.

Snelschrift 2000/1
red. P. Symens

6 april 2000

VERENIGING voor NATUURBEHOUD
in VLAANDEREN

SAMENVATTING

In het verleden heeft Natuurreservaten vzw reeds herhaaldelijk het (gebrek aan) beleid en de politiek van de lege dozen die in Vlaanderen gevoerd wordt rond de Europese Vogel- en Habitatrictlijn aangeklaagd. Immers, we stelden meermaals vast dat dit beleid ruim onvoldoende is om de doelstellingen van deze Europese natuurrictlijnen te behalen. Zo zijn sinds de invoering van de Europese Vogelrichtlijn in 1979 verscheidene van de bijzonder te beschermen vogelsoorten volledig of nagenoeg volledig uitgestorven. Meer dan 70% van de te beschermen soorten staan nog steeds als 'bedreigde soorten' vermeld op de Vlaamse Rode Lijst van vogelsoorten en zowel de kwantiteit als de kwaliteit van hun leefgebieden gaat nog steeds onrustwekkend achteruit. Ook heel wat soorten en habitats die krachtens de Habitatrictlijn bescherming genieten stellen het niet goed.

Het geduld van de Europese Commissie is inmiddels opgebraakt en zij heeft dan ook niet langer gearzeld om de Belgische Staat officieel in gebreke te stellen wegens een onvoldoende invulling van de Vogel- en Habitatrictlijn in onze nationale en gewestelijke wetgeving. Bovendien dreigt ze ermee om haar geldkraan van de Structurele Fondsen en de Life-subsidies dicht te draaien indien ons land nog langer talmt om alle noodzakelijke maatregelen te treffen om tot een goede en volledige invulling van de twee natuurrictlijnen te komen. Hierdoor riskeert de Belgische staat om jaarlijks tot 1,4 miljard Bfr aan haar neus voorbij te zien gaan.

Natuurreservaten vzw wil met dit snelschrift de Vlaamse regering oproepen om dringend werk te maken van de invulling van deze Europese natuurrictlijnen. Hiertoe moet in eerste plaats dringend een stappenplan aan de Europese Commissie worden voorgelegd waarin een bijstelling van de natuurbehoudswetgeving aan de orde is, nieuwe uitvoeringsbesluiten inzake natuurrictplannen en soortenbescherming worden uitgewerkt en de afbakening van de Vogel- en Habitatrictlijngebieden wordt herzien en uitgebreid en tevens een stevige wettelijke basis krijgt. Verder moet er werk worden gemaakt van de integratie van de doelstellingen van de Vogel- en Habitatrictlijn in andere beleidssectoren. Een doordacht communicatie- en sensibilisatiebeleid moet er voor zorgen dat deze principes ook doorgang vinden op het terrein.

I. INLEIDING

Reeds meer dan 20 jaar geleden hebben de EU Lidstaten erkend dat de economische samenwerking en ontwikkeling niet los kan gezien worden van de bescherming van het milieu en de instandhouding van het natuurlijk erfgoed. Deze stelling werd bekrachtigd in het Verdrag van Maastricht dat in 1993 de verplichting invoerde om de bescherming van het milieu te integreren in alle beleidssectoren van de EU. Hiertoe zijn met betrekking tot natuur 2 richtlijnen tot stand gekomen die de pijlers vormen van het natuurbeleid in Europa: de Vogelrichtlijn van 1979 en de Habitatrichtlijn van 1992.

In het kader van deze richtlijnen hebben alle Lidstaten van de Europese Unie zich verplicht tot het nemen van een aantal communautaire maatregelen om een duurzame bescherming van de biodiversiteit te verzekeren, en een samenhangend ecologisch netwerk van Speciale Beschermingszones te vormen, het zogenaamde Natura 2000-netwerk. In deze Speciale Beschermingszones dienen alle passende maatregelen genomen te worden om de bescherming, het herstel of de instandhouding van habitattypes en soorten waarvoor deze gebieden werden aangewezen te verzekeren.

De invulling van deze EU-richtlijnen in Vlaanderen liet tot nog toe veel te wensen over, zowel wat betreft de afbakening van de Speciale Beschermingszones als het nemen van de nodige beschermingsmaatregelen voor de bescherming en instandhouding van de bedreigde habitattypes en soorten. In het verleden heeft Natuurreservaten vzw herhaaldelijk het (gebrek aan) beleid dat door de Vlaamse en plaatselijke overheden in deze gebieden wordt gevoerd aan de kaak gesteld. Dit heeft geleid tot verscheidene officiële klachten bij de Europese overheid rond flagrante inbreuken tegen deze richtlijnen, ondermeer in de Vallei van de Zwarte Beek, de Demervallei en de vallei van de IJzer. Onze visies in deze klachten werden meestal volledig bijgetreden door de Europese overheid.

Het is dan ook niet verwonderlijk dat de Europese Commissie uiteindelijk de Belgische Staat officieel in gebreke heeft gesteld wegens het onvoldoende invullen van de Vogel- en Habitatrichtlijn in onze nationale en gewestelijke wetgeving. Dit gebeurde via een officiële ingebrekestelling in 1999, inmiddels voorgelegd in een met redenen omkleed advies van 20 februari 2000. In dit uitgebreid advies motiveert de Europese Commissie niet minder dan 437 punten van tekortkoming in de verschillende wetten en decreten van ons land, inclusief de Vlaamse wetgeving, met name het natuurdecreet, het bosdecreet en het duinendecreet. Bovendien dreigt de Europese Commissie in een schrijven van 16 maart 2000 om de Structurele fondsen en de Life fondsen te bevriezen indien de Belgische overheid geen voldoende invulling geeft aan de bindende bepalingen van de Vogel- en Habitatrichtlijn. Zodoende dreigt ons land jaarlijks tot 1,4 miljard Bfr aan subsidies te verliezen!

Natuurreservaten vzw dringt er dan ook bij de Vlaamse overheid op aan om absolute prioriteit te geven aan een correcte invulling van deze natuurrichtlijnen die een daadwerkelijke bescherming van de bedreigde soorten en habitattypes mogelijk maakt. Dit vraagt in de eerste plaats een aantal dringende aanpassingen in de Vlaamse wetgeving, evenals een herziening en aanvulling van de Vlaamse Vogel- en Habitatrichtlijngebieden. In dit snelschrift lichten wij onze visie hieromtrent en een aantal praktische voorstellen verder toe.

II. HUIDIGE SITUATIE IN VLAANDEREN

1. Afbakening van Speciale Beschermingszones:

In het kader van de Vogelrichtlijn werden in Vlaanderen bij Besluit van de Vlaamse Regering van 17 oktober 1988 23 gebieden - de zogenaamde Vogelrichtlijngebieden - met een totale oppervlakte van 97.600 ha als Speciale Beschermingszones afgebakend. Deze afbakening gebeurde op basis van strikt wetenschappelijke criteria, namelijk op basis van het voorkomen van 27 broedvogelsoorten van Bijlage I van de Vogelrichtlijn en van belangrijke concentraties van trekkende en overwinterende watervogels. Slechts 7 van deze gebieden zijn over hun ganse oppervlakte "integraal" beschermd. In de overige, "niet-integraal" beschermde Vogelrichtlijngebieden krijgen enkel een aantal specifieke habitattypes, zoals aangeduid in het Besluit van 17/10/1988, naast de bestaande natuur-, bos- en reservaatgebieden zoals afgebakend op de gewestplannen, een beschermde status.

In uitvoering van de Habitatrictlijn werden op basis van wetenschappelijke gegevens bij Beslissing van de Vlaamse Regering van 14 februari 1994 40 gebieden - de zogenaamde Habitatrictlijngebieden - met een totale oppervlakte van ongeveer 70.000 ha als Speciale Beschermingszones onder de Habitatrictlijn aan de Europese Commissie voorgesteld. De selectie van deze gebieden gebeurde op basis van het voorkomen van 44 habitattypes uit Bijlage I van de Habitatrictlijn en van 20 soorten uit Bijlage II van deze richtlijn. Ongeveer de helft van deze Habitatrictlijngebieden vertonen een overlapping met de Vogelrichtlijngebieden.

2. Beschermende maatregelen met betrekking tot de Speciale Beschermingszones

Het is helemaal niet de bedoeling van de EU-Richtlijnen om van alle Speciale Beschermingszones strikte natuurreservaten te maken. Wel stellen de richtlijnen dat de Lidstaten binnen deze Speciale Beschermingszones passende maatregelen moeten treffen voor de bescherming, de instandhouding en het herstel van deze leefgebieden. Deze maatregelen moeten voldoen aan de ecologische vereisten van de habitattypen en soorten waarvoor deze gebieden werden aangewezen. Via deze maatregelen moeten de Lidstaten ervoor zorgen dat de kwaliteit van de natuurlijke habitattypen en de leefgebieden van de bijlage-soorten in de Speciale Beschermingszones niet verslechtert en er geen storende factoren optreden voor de soorten waarvoor deze zones zijn aangewezen. Voor Vlaanderen werd de omzetting van de richtlijnen totnogtoe slechts met mondjesmaat weergegeven door regelgevingen in diverse wetgevingen en is zij bijgevolg vrij versnipperd, onoverzichtelijk en zeer onvolledig. Een kort overzicht:

- * De wijziging van kleine landschapselementen binnen de Vogel- en Habitatrictlijngebieden wordt aan een vergunning onderworpen volgens het "vegetatiebesluit" van 23 juli 1998. Het wijzigen van holle wegen, graften, bronnen, vennen en heiden, moerassen en waterrijke gebieden en duinvegetaties is verboden. Ook het wijzigen van historisch permanent grasland, bossen en struwelen is er vergunningsplichtig indien deze als te beschermen habitat zijn opgenomen in het Vogelrichtlijngebied.

- * Er bestaat een MER-plicht bij aanvraag van een bouwvergunning in deze gebieden, ondermeer voor de aanleg van een hoofdtransportleiding, voor ruilverkavelings-, landinrichtings- en waterhuishoudingsprojecten.
- * VLAREM II verbiedt permanente omlopen voor motorvoertuigen in de richtlijngebieden en voert afstandsregels in.
- * Bij rondschrijven van 2 mei 1992 werden de besturen van polders en wateringen gewezen op de bindende beleidsdoelstellingen van o.a. de Vogelrichtlijn waardoor deze besturen bij de uitoefening van hun wettelijke opdracht rekening moeten houden met de integratie van de natuurdoelstellingen in hun beleid.
- * Het stand-still principe en de zorgplicht van het natuurdecreet zijn er van toepassing. Dit betekent ondermeer dat bij alle vergunningsplichtige activiteiten in de gebieden ervoor gezorgd moet worden dat geen vermijdbare schade aan de natuur kan ontstaan. Onvermijdbare schade kan slechts omwille van bijzonder gewichtige redenen van algemeen belang en mits compenserende maatregelen toegelaten worden.
- * De jachtwetgeving verbiedt de jacht op waterwild in een groot aantal vogelrichtlijngebieden. In enkele van deze gebieden wordt een uitzondering gemaakt voor de jacht op Wilde Eend van 15 augustus tot en met 15 oktober.
- * Het MAP voorziet strengere bemestingsnormen in de waardevolste graslanden in de Vogelrichtlijngebieden. Deze strengere normen gaan echter pas in op het moment dat de Vlaamse regering deze graslanden heeft aangeduid wat tot op heden nog niet is gebeurd ...

Verder zijn er een aantal bestaande principes en bepalingen in de huidige Vlaamse wetgeving die ongetwijfeld in belangrijke mate kunnen bijdragen tot een betere beschermingsstatus van de Speciale Beschermingszones. Zo voorziet het natuurdecreet ondermeer in:

- * De afbakening van het Vlaams Ecologisch Netwerk (VEN) en het Integraal Verwevings- en Ondersteunend Netwerk (IVON). De afbakening van deze structuren kan echter enkel binnen welbepaalde gewestplanbestemmingen, zodat grote delen van de bestaande Vogel- en Habitatrichtlijngebieden hiervoor niet in aanmerking komen.
- * Het natuurdecreet voorziet dat voor elk Vogel- en Habitatrichtlijngebied een natuurrichtplan moet opgesteld worden. Echter, een natuurrichtplan kan enkel bindende verbods- en gebodsbepalingen opleggen aan de overheid en aan eigenaars of grondgebruikers in het VEN. Daarbuiten is een natuurrichtplan enkel bindend voor overheden waardoor voor heel wat Vogel- en Habitatrichtlijngebieden geen krachtig natuurrichtplan kan opgesteld worden dat ook eigenaars en grondgebruikers bindt. Bovendien moet voor dit instrument nog een uitvoeringsbesluit verschijnen.
- * Het natuurdecreet voorziet de mogelijkheid om een soortbeschermingsbeleid uit te bouwen, maar ook hiervoor is het voorlopig nog steeds wachten op nieuwe uitvoeringsbesluiten...

3. Evaluatie

Sinds de invoering van de Vogelrichtlijn zijn 3 van de bijzonder te beschermen broedvogels van Bijlage I in Vlaanderen uitgestorven: Kempphaan, Zwarte Stern en Duinpieper. Vier andere soorten - Grauwe Kiekendief, Korhoen, Velduil en Ortolaan staan op het punt om definitief uit Vlaanderen te verdwijnen. Meer dan 70% van de te beschermen soorten staan nog steeds als 'bedreigde soorten' vermeld op de Vlaamse Rode Lijst van vogelsoorten. Deze gegevens tonen duidelijk aan dat de huidige afbakening van Speciale Beschermingszones in Vlaanderen en de versnipperde en gebrekkige regelgeving ter bescherming van deze gebieden sterk onvoldoende is om de meest primaire doelstelling van de Vogelrichtlijn - het behoud en het herstel van de Bijlage-soorten - te behalen.

Het Natuurrapport 1999 van het Instituut voor Natuurbehoud illustreert rijkelijk hoe erbarmelijk het in Vlaanderen gesteld is met vele van de speciaal te beschermen habitattypes en doelsoorten van bijlagen van de Habitatrictlijn. Bovendien blijkt uit een eerste evaluatie van de Europese Commissie dat ook hier Vlaanderen schromelijk te kort schiet en dringend voor een aantal habitattypes en soorten bijkomende Habitatrictlijngebieden dient aan te duiden...

Naast de gebrekkige afbakening van Speciale Beschermingszones en een gebrekkige wettelijke bescherming van deze gebieden liggen ook het gebrek aan integratie van natuur in andere beleidssectoren en een onvoldoende bekendheid van de richtlijnen bij deze sectoren en lagere overheden mede aan de basis van een onvoldoende instandhouding. Er is dus duidelijk nog heel wat werk aan de winkel. De klachten van de Europese Commissie zijn dan ook terecht. De Vlaamse overheid moet dringend komaf maken met de tot nog toe gevoerde "politiek van de lege doos" en zijn beleid inzake de invulling van deze twee natuurrichtlijnen grondig bijstellen. Trouwens, als reactie op de ingebrekestelling van 1999 heeft de Belgische overheid in haar antwoord aan de EC van 27 september 1999 duidelijk aangekondigd dat ze binnen de twee maanden de nodige stappen zou aankondigen om tot een betere invulling van deze richtlijnen in haar wetgeving te komen. Echter, vijf maanden later, stelde de EC nogmaals vast in het met redenen omkleed advies van 20 februari 2000 dat ook deze belofte niet ingevuld werd. Het is dus één voor twaalf en elk verder getalm van onze overheid zal ongetwijfeld leiden tot juridische procedures bij het Europese Hof. Ook belangrijke Europese financiering via Structurele fondsen en Life-subsidies ter waarde van 1,4 miljard Bfr dreigen zo aan onze neus voorbij te gaan...

III. VOORSTELLEN VOOR EEN BETERE INVULLING VAN DE VOGEL- EN HABITATRICHTLIJN

A. Dringende stappen die op zeer korte termijn moeten verwezenlijkt worden

In de eerste plaats dient de overheid hoogdringend het "stappenplan" dat reeds in september 1999 werd aangekondigd aan de Europese Commissie over te maken. Dit stappenplan moet een duidelijk overzicht geven van de wijze waarop de overheid een antwoord zal bieden op alle punten van het met redenen omkleed advies van februari 2000. Bovendien dient aan dit plan een duidelijke en strikte timing gekoppeld te worden.

Volgende stappen dienen in dit plan aan bod te komen:

1. een dringende bijstelling van het natuurdecreet en zijn bestaande uitvoeringsbesluiten
2. bijkomende uitvoeringsbesluiten bij dit decreet, in de eerste plaats omtrent de natuurrichtplannen en in de tweede plaats omtrent het soortenbeschermingsbeleid
3. een besluit omtrent de afbakening van de Speciale Beschermingszones. Dit houdt in:
  - * herziening van bestaande Vogel- en Habitatrichtlijngebieden
  - * afbakening van bijkomende Vogel- en Habitatrichtlijngebieden
  - * publicatie van het besluit in het staatsblad, inclusief de kaarten met de perimeters van deze gebieden

1. Bijstelling van het Natuurdecreet en zijn bestaande uitvoeringsbesluiten

De nadruk in dit stappenplan dient in de eerste plaats gelegd te worden op een grondige herziening van het natuurdecreet en zijn uitvoeringsbesluiten. Volgende principiële bijstellingen zijn hierbij prioritair:

- * Alle bestaande definities in het decreet moeten volledig aan de voorschriften van de richtlijnen voldoen. Indien nodig moeten ook bijkomende definities in het decreet ingevoerd worden.
- * Elk Vogel- en Habitatrichtlijngebied moet integraal of gedeeltelijk en ongeacht zijn huidige bestemming op het gewestplan in het VEN en/of het IVON kunnen opgenomen worden.
- * Een decretale verankering moet worden voorzien voor het treffen van de nodige instandhoudingsmaatregelen in de Vogel- en Habitatrichtlijngebieden om de soorten en habitats uit de bijlagen van deze richtlijnen te beschermen.
- * De verbodsbepalingen zoals beschreven in artikel 25 en 26 die in het VEN van kracht zijn moeten ook onverminderd van kracht zijn in alle Vogel- en Habitatrichtlijngebieden. Bij ontheffing moet ook verwezen worden naar de evaluatie en de kennisgeving aan Europa voor wat betreft de 'prioritaire habitattypes'.
- * De beperkingen vermeld in artikel 9 mogen niet langer van toepassing zijn op de Vogel- en Habitatrichtlijngebieden. Deze beperkingen mogen eveneens niet van toepassing zijn op

alle habitattypes en leefgebieden van bijlage-soorten van de Vogel- en Habitatrichtlijn, ongeacht hun bestemming op het gewestplan.

- * Het instrument "natuurinrichting" moet onverminderd kunnen toegepast worden in de Vogel- en Habitatrichtlijngebieden. De 10%-regel mag hier niet van kracht zijn. Deze regel stelt dat natuurinrichtingsprojecten slechts kunnen als ze voor 90 % in het VEN gelegen zijn. Hiermee wordt de toepassing van natuurinrichting in vele Vogel- en Habitatrichtlijngebieden onmogelijk gemaakt.
- * De beperkingen aan de erkenning van natuurreservaten in agrarische gebied, zoals opgelegd in art. 36 §2 en §3, mogen niet gelden indien het reservaat in een Vogel- of Habitatrichtlijngebied gelegen is.
- * Natuurrichtplannen voor Vogel- en Habitatrichtlijngebieden dienen een verordende kracht te hebben. Naast erfdienstbaarheden, verbods- en gebodsbepalingen voor de overheid dienen zij ook erfdienstbaarheden en verbodsbepalingen voor eigenaars en gebruikers op te kunnen leggen. Bovendien moet het mogelijk zijn om stimulerende maatregelen voor deze particulieren op te nemen.
- * De zorgplicht dient versterkt tot het voldoen aan de ecologische vereisten voor de instandhouding van de habitattypes en leefgebieden van bijlage-soorten van Vogel- en Habitatrichtlijn.
- * Art. 16, dat de integratie van de zorg voor natuur regelt bij het verlenen van toestemmingen of vergunningen door een overheid, moet versterkt en in overeenstemming gebracht worden met art. 6 van de habitatrichtlijn zodat plannen en projecten geen schade toebrengen aan de natuurwaarden in de Vogel- en Habitatrichtlijngebieden en indien deze plannen of projecten toch doorgaan, bij ontstentenis van alternatieven en om dwingende redenen van groot openbaar belang, er in de noodzakelijke compensaties kan worden voorzien.
- * In art. 19 moet ook een MER-plicht voorzien worden voor alle projecten en plannen die een hydrologische invloed kunnen hebben op Vogel- en Habitatrichtlijngebieden, of die de natuurlijke kenmerken van de watersystemen binnen deze gebieden kunnen aantasten.
- * De stilzwijgende vergunning uit art. 15 van het natuurdecreet moet geschrapt worden. Bovendien is dit ook vereist in andere wetgeving zoals de milieuwetgeving en wetgeving op de ruimtelijke ordening.
- * De decretale basis voor de realisatie van een soortenbeschermingsbeleid in art. 51 van het natuurdecreet moet versterkt worden zodat ze in overeenstemming is met de Vogel- en Habitatrichtlijn.
- * Tenslotte dient onderzocht welke bijstellingen aan het bosdecreet, jachtdecreet en het duinendecreet (en eventueel nog andere decreten zoals decreet ruimtelijke ordening) in het natuurdecreet opgenomen kunnen worden.

- * In het uitvoeringsbesluit van 23 juli 1998 (deel natuurvergunningen) moeten de habitattypes en leefgebieden van bijlage-soorten uit Vogel- en Habitatrichtlijn in de verbodsbepalingen van art. 7 opgenomen worden. De procedure voor de natuurvergunningen en uitzonderingsregels moeten in overeenstemming worden met de Habitatrichtlijn

Gezien de hoogdringendheid dient deze bijstelling van het decreet en het uitvoeringsbesluit ten laatste tegen het zomerreces doorgevoerd te worden.

2. Bijkomende uitvoeringsbesluiten inzake natuurrichtplannen en soortenbeschermingsbeleid

Tegelijkertijd met de bijstelling van het decreet dient dringend werk gemaakt te worden van bijkomende uitvoeringsbesluiten, in de eerste plaats inzake natuurrichtplannen en in de tweede plaats inzake het soortenbeschermingsbeleid

a) Natuurrichtplannen

Voor elk Vogel- en Habitatrichtlijngebied dient binnen een in het besluit vastgestelde termijn een natuurrichtplan opgesteld te worden. Dit plan bepaalt de natuurdoelstellingen van het gebied en legt vast hoe deze doelstellingen zullen verwezenlijkt worden. Het omschrijft de bindende verbods- en gebodsbepalingen voor de overheid evenals de erfdienstbaarheden en verbodsbepalingen die bindend zijn voor particulieren.

Het besluit legt de wettelijke procedures vast voor het opstellen van deze plannen en voorziet de nodige overgangsmaatregelen die gelden binnen de VRG en HRG zolang het natuurrichtplan niet wettelijk van kracht is. Eveneens dient dit besluit een afwegingskader en de procedures vast te leggen die nodig zijn om invulling te geven aan art. 6.3 en 6.4 van de Habitatrichtlijn inzake beoordeling en plannen van projecten die een impact kunnen hebben op de Vogel- en Habitatrichtlijngebieden.

De laatste maanden werd reeds heel wat beleidsvoorbereidend werk verricht om te komen tot een ontwerp voor dit uitvoeringsbesluit. Desgevallend zou men dit uitvoeringsbesluit reeds gelijktijdig met het stappenplan aan de Europese Commissie kunnen voorleggen, al was het maar om aan te tonen dat de overheid wel degelijk bereid is om grondig werk te maken van een zorgvuldige invulling van de bepalingen van de Vogel- en Habitatrichtlijn in de Vlaamse wetgeving.

b) Soortbeschermingsbeleid

Art. 51 van het Vlaamse natuurdecreet laat toe om maatregelen te nemen die nodig zijn voor de bescherming van plant- en diersoorten en van hun levensgemeenschappen. Deze maatregelen kunnen tijdelijk of blijvend zijn en ze kunnen voor bepaalde gebieden of habitats worden getroffen. In die zin bevat dit artikel uiteraard een belangrijke rechtsgrond om concrete aanvullende maatregelen te treffen om de EU-Richtlijnen in te vullen. Een uitvoeringsbesluit om gestalte te geven aan het soortbeschermingsbeleid dient dan ook als een belangrijke prioriteit in het stappenplan opgenomen te worden.

Daartoe dient in de eerste plaats een inventaris gemaakt te worden van alle bestaande wetgeving die momenteel bestaat rond soortbescherming én van de internationale verdragen die België hieromtrent getekend heeft. Echter, de soorten die vermeld staan op de bijlagen van de EU-Richtlijnen dienen hoogste prioriteit te krijgen in dit uitvoeringsbesluit. Dit besluit dient de procedures én de timing vast te leggen voor het opstellen van soortbeschermingsplannen voor deze soorten.

Soortbeschermingsplannen dienen zowel een technisch luik als een gebiedsgericht luik te bevatten. In het technisch luik worden alle specifieke inrichtings- en beheersmaatregelen vastgelegd die ten gunste van de beoogde soort kunnen genomen worden. Tevens omschrijft dit luik de stimulerende maatregelen die de overheid zal nemen om het soortbeschermingsplan te ondersteunen. Het gebiedsgerichte luik legt dan vast in welke gebieden deze maatregelen genomen kunnen of moeten worden.

Soortbeschermingsplannen moeten vervolgens integraal opgenomen worden in de code goede natuurpraktijk die, volgens de bepalingen van het natuurdecreet, door iedere overheid en particuliere burger ten alle tijden in acht genomen dient te worden. Op deze manier kan er tevens over gewaakt worden dat de vele kansen om de beschermingsstatus van deze bijlagesoorten te verbeteren ten volle benut worden, ondermeer in het kader van landinrichting, ruilverkaveling, GNOP-projecten, natuurrichtplannen, bosbeheersplannen en beheersplannen voor erkende en Vlaamse natuurreservaten, beheersovereenkomsten in het kader van plattelandsbeleid, ...

Ook dit uitvoeringsbesluit kan een belangrijke bijdrage leveren aan een betere invulling van de Vogel- en de Habitatrichtlijn, zowel binnen de Speciale Beschermingszones als daarbuiten, en dient op korte termijn – voor het zomerreces – uitgevaardigd te worden..

3. Afbakening van Speciale Beschermingszones

Eveneens cruciaal voor een betere invulling van de Vogel- en Habitatrichtlijn is een correcte afbakening van de Speciale Beschermingszones. Momenteel heeft de Vlaamse overheid weliswaar reeds 23 Vogelrichtlijngebieden aangeduid, maar de huidige rechtsgeldigheid van deze gebieden wordt vaak te pas en te onpas in twijfel getrokken aangezien de perimeters van deze gebieden nooit in het Staatsblad werd gepubliceerd. Zo ook werden reeds 40 Habitatrichtlijngebieden aangeduid maar hierover bestaat tot op heden zelfs geen Besluit, maar enkel en alleen een Beslissing van de Vlaamse Regering.

Bovendien zijn slechts 7 van de bestaande Vogelrichtlijngebieden “integraal” over gans hun oppervlakte beschermd, terwijl voor de overige van deze gebieden slechts bepaalde snippers van binnen hun perimeters daadwerkelijk van een beschermd status genieten. Uit de communicaties tussen de Europese Commissie en de Belgische overheid is meermaals duidelijk gebleken dat de Europese Commissie het principe van “niet-integraal” beschermd Vogelrichtlijngebieden niet aanvaard. Dit leidt uiteraard tot heel wat rechtsonzekerheid voor zowel de betrokken overheden en administraties als de particuliere eigenaars en grondgebruikers binnen deze niet-integrale gebieden.

Daarom pleit Natuurreservaten vzw voor een dringende herziening van de afbakening van de bestaande Speciale Beschermingszones. Het uiteindelijke doel van deze herziening is te komen

tot integraal beschermde gebieden. Daartoe dienen in de eerste plaats de zones die reeds bij de eerste afbakening irrelevant waren voor de bescherming van de beoogde habitattypes en soorten uit de perimeters gehaald te worden. Tegelijkertijd dienen alle relevante habitattypes en alle gebieden die noodzakelijk zijn voor de instandhouding van de beoogde doelsoorten binnen de bestaande perimeters, inclusief voldoende bufferzones, een volwaardige beschermende status te krijgen. Deze "indikking" zal uiteraard leiden tot een enigszins kleinere totale oppervlakte, maar zal tevens leiden tot een betere beschermingsstatus van de weerhouden gebieden. Bovendien zal de rechtszekerheid van alle betrokken eigenaars en grondgebruikers aanzienlijk verhogen.

Tegelijkertijd dienen een aantal bijkomende Vogel- en Habitatrictlijngebieden afgebakend te worden. Uit de laatste inventaris van Belangrijke Vogelgebieden van Birdlife International¹ is immers gebleken dat er in Vlaanderen momenteel minstens 6 Belangrijke Vogelgebieden zijn die in alle opzichten aan de afbakeningscriteria van de Vogelrichtlijn voldoen en die dus volgens de bindende bepalingen van deze richtlijn als bijkomend Vogelrichtlijngebied dienen aangeduid te worden. Deze gebieden zijn het Mechels Rivierengebied (prov. Antwerpen), de Voorhaven van Zeebrugge en de Baai van Heist (prov. West-Vlaanderen), de Gentse Kanaalzone en de Bourgoyen-Ossemeersen (prov. Oost-Vlaanderen) en de Grensmaas (prov. Limburg).

Uit de eerste evaluatie van de voorgestelde Habitatrictlijngebieden door de Europese Commissie blijkt duidelijk dat Vlaanderen voor verscheidene habitattypes en bijlage-soorten ook een aantal bijkomende Habitatrictlijngebieden dient aan te duiden. Dit geldt ondermeer voor Mollinia-vegetaties op leem- en minerale bodems, voor verscheidene types van alluviale bossen (o.a. elzenbroekbossen), voor mesofiele graslanden (o.a. pimpernel- en glanshavergraslanden) en voor bijlage-soorten zoals kamsalamander en verscheidene vleermuissoorten. Tevens werden ook voor de andere habitattypes en soorten tijdens de eerste afbakeningsronde verscheidene belangrijke gebieden "vergeten" die zonder meer de status van Habitatrictlijn verdienen.

Na de herziening van de bestaande Speciale Beschermingszones en de afbakening van bijkomende, nieuwe Beschermingszones, moet de lijst van deze gebieden samen met de kaarten van hun definitieve perimeters in een Besluit van de Vlaamse Regering bekrachtigd en in het Belgisch Staatsblad gepubliceerd worden.

Ook deze oefening moet voor het zomerreces voltooid kunnen zijn.

B. Bijkomende stappen die nog tijdens deze legislatuur verwezenlijkt moeten worden

Door het "stappenplan" op korte termijn te verwezenlijken kan de Vlaamse overheid het merendeel van de tekortkomingen die door de Europese Commissie werden vastgesteld beantwoorden. Echter, om een daadwerkelijk beleid rond de Vogel- en Habitatrictlijn te kunnen voeren, moeten op middellange termijn nog een aantal belangrijke bijkomende stappen genomen worden.

---

¹ Heath, M.F. and Evans, M.I., eds. (2000) *Important bird areas in Europe: priority sites for conservation*. 2 vols. Cambridge, UK: Birdlife International (Birdlife Conservation Series n° 8).

Een eerste doelstelling daarbij is de integratie van het de principes van de Vogel- en Habitatrichtlijn en van het beleid dat daar rond gevoerd wordt in andere beleidssectoren zoals ruimtelijke ordening en het algemene milieubeleid. Ook hier zijn een aantal bijstellingen in bestaande decreten noodzakelijk, ondermeer voor het schrappen van het principe van de stilzwijgende vergunning, dat onaanvaardbaar is voor de Europese Commissie.

Een zeer belangrijke stap voor de integratie in het ruimtelijk beleid is het opnemen van de kaarten van de Vogel- en Habitatrichtlijngebieden in de gemeentelijke plannenregisters. Verder is het zeer wenselijk dat deze gebieden als overdruk op de gewestplannen en/of ruimtelijke uitvoeringsplannen worden weergegeven.

Een tweede belangrijke doelstelling is een verregaande promotie en sensibilisering rond de Vogel- en Habitatrichtlijn, zowel naar lokale overheden en administraties als naar het brede publiek. Een belangrijk instrument daartoe zijn de omzendbrieven van de minister van leefmilieu waarin de draagwijdte van iedere genomen stap uitvoerig toegelicht en verklaard wordt. Verder moet er ook gezocht worden naar middelen om de provinciale en gemeentelijke overheden actief bij dit beleid te betrekken. Dit kan ondermeer gebeuren via een koppeling met de provinciale en gemeentelijke milieuconvenantes waardoor subsidiëring kan voorzien worden voor elk initiatief dat deze overheden ondernemen om plaatselijk de beschermingsstatus van Vogel- en Habitatrichtlijngebieden en/of van bedreigde habitattypes en soorten van de bijlagen te bevorderen. In de nieuwe milieuconvenant werden hiertoe reeds enkele initiatieven genomen.

